

Голас Радзімы

№ 46 (1720)
19 лістапада 1981 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

РАЗВІЦЦЮ

ЭКАНАМІЧНЫХ

СУВЯЗЕЙ ПАМІЖ

ГОРАДАМ І ВЁСКАЙ

СПРЫЯЕ

СПАЖЫВЕЦКАЯ

КААПЕРАЦЫЯ

[«Школа сельскага
гандлю»]

стар. 3, 4

СУАЙЧЫННІКІ

ЗЫЧАЦЬ МІРУ І

ШЧАСЦЯ КРАІНЕ

САВЕТАУ

[«Землякі віншуюць
Радзіму»]

стар. 4

ЧЫМ

ЗНАМЯНАЛЬНА

ПЯЦГОДКА ДЛЯ

КУЛЬТУРЫ

ВІЦЕБШЧЫНЫ

[«Песня акрыляе
душу»]

стар. 7

У Беларускай восені свае фарбы: то сонейка выгляне, то падмарозіць, ну а калі дождж пойдзе, дык ужо надоўга.

Фота М. БАЙЦОВА.

ПОСПЕХ БЕЛАРУСКІХ ЗЕМЛЯРОБАЎ

Работнікі сельскай гаспадаркі рэспублікі атрымалі вялікую працоўную перамогу. Яны выканалі планы па продажы дзяржаве збожжа, бульбы, пладоў і ягад. На нарыхтоўчыя пункты і перапрацоўчыя прадпрыемствы паступіла 1 800 тысяч тон збожжа, на 502 тысячы тон больш сярэднегадавых закупак у дзесятай пяцігодцы. Такія колькасць збожжа ў рэспубліцы нарыхтавана ўпершыню. Бульбы закуплена 2 170 тысяч тон, амаль на 350 тысяч тон больш, чым нарыхтоўвалася ў сярэднім за год у мінулым пяцігоддзі. Выкананы заданні па пастаўках бульбы гарадам і пра-

мысловым цэнтрам краіны. Працоўных рэспублікі павіншаваў Генеральны сакратар ЦК КПСС, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Л. І. Брэжнеў. У прывітанні, у прыватнасці, гаворыцца: «Горача і сардэчна віншую працоўнікоў сельскай гаспадаркі Беларусі з вялікай працоўнай перамогай і выказваю ім глыбокую падзяку...»

Поспехі працоўнікоў вёскі рэспублікі — гэта вынік настойлівай работы, праводзімай па інтэнсіфікацыі сельскагаспадарчай вытворчасці, растучых укладанняў дзяржавы ў меліярацыю зямель, павышэння тэхнічнай асна-

шчанаці калгасаў і саўгасаў, укаранення прагрэсіўных тэхналогій вырошчвання бульбы, іншых сельскагаспадарчых культур».

З гэтай нагоды ў Мінску ў Вялікім тэатры оперы і балета БССР 12 лістапада адбыўся мітынг прадстаўнікоў працоўных рэспублікі. На ім з прамовай выступіў кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК Кампартыі Беларусі Ц. Кісялёў. Ён, у прыватнасці, адзначыў: «У нялёгкіх умовах надвор'я, якія зрабілі значны ўплыў на фарміраванне ўраджаю, з кожнага гектара збожжавых і зернебабовых сабрано 20,3 цэнтнера збож-

жа, бульбы — 165 цэнтнераў, а ў Мінскай вобласці — 23,9 цэнтнера збожжа і 181 цэнтнер бульбы, у Гродзенскай — адпаведна 22 і 197, у Брэсцкай — 22 і 184. Трынаццаць раёнаў па ўраджайнасці збожжавых перавысілі рубаж у 25 цэнтнераў з гектара».

У прывітанні Л. І. Брэжнева асабліва адзначаны дасягненні бульбаводаў Беларусі. Рад раёнаў і многія гаспадаркі сабралі па 200 і больш цэнтнераў клубняў з гектара. А калгас імя Куйбышава Івацэвіцкага раёна, калгас «Расія» гэтага ж раёна, калгас «Савецкая Беларусь» Камянецкага раёна, саўгас «Ваў-

кавыскі» атрымалі звыш 320 цэнтнераў бульбы з гектара. Вышэй леташняга вырашчаны ўраджай цукровых буркоў — па 265 цэнтнераў з гектара. У Гродзенскай вобласці ён склаў 337 цэнтнераў.

«Мы захапляемся і ганарымся працавітымі, сапраўды залатымі рукамі нашых лепшых механізатараў, палыводаў, кіраўнікоў і спецыялістаў гаспадарак, — сказаў Ц. Кісялёў, — усіх тых, хто настойліва і, я б сказаў, мужна вёў барацьбу за ўраджай. Пашана і хвала, нізкі наклон вам, слаўныя гвардзейцы калгасных і саўгасных палёў!»

У прэзідыуме мітыngu. На трыбуне — кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС першы сакратар ЦК КПБ Ціхан КІСЯЛЁў; у час мітыngu.

ПРАДУХІЛІЦЬ ЯДЗЕРНУЮ КАТАСТРОФУ

Міністр замежных спраў Беларускай ССР А. Гурыновіч выступіў у першым камітэце на XXXVI сесіі Генеральнай Асамблеі ААН па пытанню «Прадухіліць ядзерную катастрофу: дэкларацыя Генеральнай Асамблеі ААН».

Задача прадухілення ядзернай пагрозы ўзнікла не сёння і не ўчора, сказаў прамовца. Аднак імяна цяпер яна набыла асабліва востры характар у сувязі з адкрытым прыняццем на ўзбраенне Злучанымі Штатамі дактрыны, якая дапускае і нават прадугледжвае выкарыстанне ядзернай зброі ў якасці інструмента дасягнення сваіх палітычных і гегаманістычных мэт.

У існуючых умовах, адзначыў А. Гурыновіч, мінімум таго, што можа зрабіць на цяперашняй сесіі Генеральнай Асамблеі супольніцтва дзяржаў для аказання стрымліваючага ўздзеяння на небяспечнае развіццё сусветных падзей — гэта забяспечыць прыняцце прапанаванай Савецкім Саюзам дэкларацыі, урачыста абвешчаючай, што дзяржавы і дзяржаўныя дзеячы, якія першымі звернуцца да выкарыстання ядзернай зброі, учыняць найцяжэйшае злачынства супраць чалавецтва.

Савецкая дзяржава прама і недвухсэнсаво адхіляе саму ідэю ядзернага нападу. Як заявіў Генеральны сакратар ЦК КПСС, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР таварыш Л. І. Брэжнеў, «пачынаць ядзерную вайну ў надзеі выйсці з яе пераможцам можа толькі той, хто вырашыў учыніць самагубства. Якой бы магутнасцю нападаючы ні валодаў, які б спосаб развязвання ядзернай вайны ні выбраў, ён не даб'ецца сваіх мэт. Адплата адбудзецца немінуча».

Наша дэлегацыя, сказаў міністр замежных спраў БССР, звяртаецца з заклікам да ўсіх дэлегацый у першым камітэце, выходзячы з неабходнасці абароны сучаснага і будучыні чалавецтва, забяспечыць прыняцце дэкларацыі «Прадухіліць ядзерную катастрофу».

ГОСЦІ З ВОСТРАВА СВАБОДЫ

«Дружба і рознабаковае супрацоўніцтва з Савецкім Саюзам — залог

новых поспехаў» кубінскага народа ў сацыялістычным будаўніцтве», — заявіў на сустрэчы з кіраўнікамі і актывістамі Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі першы намеснік міністра вышэйшай адукацыі Рэспублікі Куба Беніта Перэс Маса. Ён наведваў Мінск на чале дэлегацыі Асацыяцыі кубіна-савецкай дружбы па запрашэнню Саюза савецкіх таварыстваў дружбы.

«Асабліва мы ўдзячныя Савецкаму Саюзу за дапамогу ў падрыхтоўцы спецыялістаў, — адзначыў госць з вострава Свабоды. — У нас на радзіме вельмі задаволены работай інжынераў, урачоў, педагогаў, якія закончылі савецкія навуцальныя ўстановы. Цяпер у розных ВНУ і тэхнікумах вашай краіны, у тым ліку і беларускіх, вучацца 6 тысяч кубінскіх юнакоў і дзяўчат.

Нас радуецца, — падкрэсліў ён, — існуючыя цесныя дружэлюбныя сувязі Беларусі з правінцыяй Камагуэй. Мы будзем распыраць іх у інтарэсах далейшага ўмацавання дружбы і брацкай узаемадапамогі нашых народаў».

Госці наведвалі Беларускае дзяржаўнае музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, пабывалі ў Мінскім дзяржаўным педагагічным інстытуце, дзе праходзяць стажыроўку 20 кубінскіх спецыялістаў, у рэспубліканскім міжгаліновым інстытуце павышэння кваліфікацыі кіруючых работнікаў і спецыялістаў галін народнай гаспадаркі, на мемурыяльным комплексе «Хатынь».

ЧЫРВОНАМУ КРЫЖУ — 60 ГАДОЎ

Таварыства Чырвонага Крыжа на Беларусі было заснавана ў 1921 годзе. Уваходзячы ў састаў Саюза таварыстваў Чырвонага Крыжа і Чырвонага Паўмесяца СССР, беларускае добравольнае таварыства ў мірны час удзельнічае ў дапамозе пацярпелым ад стыхійных бедстваў, рыхтуе медыка-санітарны персанал, ажыццяўляе мерапрыемствы па папярэджванню хвароб.

За дасягнутыя поспехі ў санітарна-аздараўленчай рабоце, актыўны ўдзел у грамадскім жыцці і ў сувязі з 60-годдзем Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР ўзнагародзіў рад актывістаў таварыства Ганаровай граматай і граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

ВЁСКА І ЛЮДЗІ

Племзавод імя Дзяржынскага Капільскага раёна — буйная высокаразвітая гаспадарка. Яна мае пяць тысяч гектараў зямельных угоддзяў. Вялікія сацыяльныя змяненні адбыліся ў вёсцы. На тэрыторыі саўгаса размешчана сем клубаў, тры бібліятэкі, два медыцынскія пункты, тры васьмігадовыя школы, працуюць тры паштовыя аддзяленні, швейная майстэрня, сталовая, восем магазінаў. У вёсцы Дусаеўшчына пабудаваны Палац культуры, мноства жылых дамоў з усімі камунальнымі выгодамі. 75 рабочых узнагароджаны ордэнамі і медалямі, а свідарка Ганна Нікульская і загадчык свінагадоўчай фермы Уладзімір Маркароў адстоены звання Героя Сацыялістычнай Працы.

ЭЛЕКТРОНІКА У КАЛГАСЕ

Электронныя вылічальныя машыны рашаюць задачы па аналізу паказчыкаў работы калгасаў і саўгасаў, робяць апрацоўку даных якасці кармоў, улік малочнай прадукцыі жывёлы. Сукупнасць розных сістэм удзяляе сабой аўтаматызаваную сістэма кіравання сельскай гаспадаркай у Мінскім раёне, якая ўведзена ў прамысловую эксплуатацыю. Збор, папярэдняга апрацоўка і перадача інфармацыі робяцца ў апэратыўна-інфармацыйных пунктах гаспадарак і ўпраўлення сельскай гаспадаркі Мінскага райвыканкома.

СУЧАСНАЯ СЯДЗІБА

Дамамі сядзібнага тыпу забудована вёска Зводы калгаса «Кастрычніцкая рэвалюцыя» Камянецкага раёна. Кватэры тут атрымалі сем'і слесар-механіка жывёлагадоўчай фермы Л. Ахотнікава, заатэхніка В. Нічпа-рука, агранома В. Рубашэўскага. Карысная плошча кожнай трохпакаёвай кватэры — 80 квадратных метраў. Тут прасторныя прыдні пакой, кухня. Есць склеп для захоўвання бульбы і гародніны, саланіняў. На падвор'і — хлёў для ўтрымання жывёлы. Як паказала практыка, сельскія жыхары лічаць за лепшае пасяляцца ў аднапавярховых дамах і каб побач былі прысядзібныя ўчасткі, пабудовы для ўтры-

мання жывёлы і птушкі. Гэта больш адпавядае традыцыям і быту сялянскіх сем'яў. Таму ў гаспадарцы і ўзяты курс на забудову вёскі зручнымі катэджамі сядзібнага тыпу. Дамы ўзводзяцца таксама ў калгасах імя Леніна, «Савецкі пагранічнік» Камянецкага, у многіх гаспадарках Іванаўскага, Столінскага, Пінскага і іншых раёнаў Брэстчыны.

«АГЕНЬЧЫК» НА ВЫСТАЎЦЫ

«Перадавы вопыт вытворчасці бульбы ў гаспадарках Беларусі» — такая экспазіцыя разгорнута на ВДНГ СССР у павільёне «Бульба і гародніна». Наведвальнікі — масквічы і госці сталіцы — знаёмяцца з сартамі «беларускі ранні», «агеньчык», «тэмп» селекцыі рэспубліканскага інстытута бульбаводства і плодаагародніцтва. Экспанаты і спецыяльная брашура расказваюць аб поспехах бульбаводаў ордэна Леніна племзавода «Чырвоная зорка» Клецкага раёна. Ураджайнасць бульбы ў гэтай гаспадарцы ў апошнія гады ўзраста да 353 цэнтнераў з гектара, а на асобных участках — да 403 цэнтнераў. Перадавыя бульбаводы племзавода ўзнагароджаны медалямі ВДНГ СССР.

УЗНАГАРОДЫ

◆ Калектыў Гомельскага інстытута механікі метала-палімерных сістэм АН БССР атрымаў залаты медаль Міжнароднага кірмашу, які праводзіўся ў верасні гэтага года ў балгарскім горадзе Плоўдзіве. Высокая ўзнагарода ўручана за распрацоўку тэхналогіі і спецыяльнага абсталявання для атрымання новых кампазіцыйных палімерных матэрыялаў і вырабаў з іх, што знаходзяць шырокае прымяненне на многіх прадпрыемствах 22 галін народнай гаспадаркі нашай краіны.

◆ На ВДНГ СССР завяршыўся аглед-конкурс калектываў мастацкай самадзейнасці «Пяно маю Айчыну!». У ім удзельнічала каля дзвюх тысяч выканаўцаў з усіх рэспублік і абласцей краіны.

Беларускае самадзейнае мастацтва прадстаўляў на конкурсе народны хор «Крыніца» са Столінскага раёна, у праграме якога прагучалі народныя песні і сучасныя творы кампазітараў рэспублікі. Калектыву удастоены дыплама ВДНГ СССР.

«ГРАМАДА» І БЕЛКААПСАЮЗ — НА ЧЫЮ КАРЫСЦЬ ПАРАЎНАННІ — НАДЗЕЙНЫ ПАРТНЁР
І ВЫКАНАЎЦА НАКАЗАЎ — МЭТА АДНА: ЗАДАВОЛІЦЬ ПАТРЭБЫ ЛЮДЗЕЙ

ШКОЛА СЕЛЬСКАГА ГАНДЛЮ

«Вялікая справа, зробленая кааперацыяй, павінна быць абавязкова зліта з той вялікай справай, якая зроблена Савецкай уладай», — так на з'ездзе рабочай кааперацыі ў 1918 годзе вызначыў яе роллю У. І. Ленін. Рабочыя ішлі ў кааперацыю, каб на практыцы асвоіць «навуку гандляваць». Спажывецкая кааперацыя СССР, з'яўляючыся грамадскай арганізацыяй, ажыццяўляе сёння розныя гандаль (у асноўным на сяле), нарыхтоўчую, вытворчую дзейнасць і спрыяе развіццю эканамічных сувязей паміж горадамі і вёскай.

З 60 мільёнаў членаў усеагульнай кааперацыі 2,8 мільёна чалавек аб'ядноўвае беларуская кааператывная арганізацыя — Белкаапсаюз. У яго саставе — калгаснікі, рабочыя саўгасаў, сельская інтэлігенцыя.

За гады Савецкай улады спажывецка-кааперацыя рэспублікі стала масавай і шматгалінавай. Яна мае буйную базу: дваццаць адну тысячу прадпрыемстваў гандлю і грамадскага харчавання, склады, халадзільнікі, нарыхтоўчыя і перапрацоўчыя пункты. Характэрна, што цяпер кааператары рэспублікі менш чым за месяц прадаюць больш тавараў, чым, напрыклад, за ўвесь 1940 год. Удасканаленне спажывецкай кааперацыі Беларусі было б немагчымым без плёнага супрацоўніцтва паміж брацкімі рэспублікамі.

Між іншым, у царскай Расіі таварыствы спажывцоў, калі і ўзніклі, то не вытрымлівалі канкурэнцыі з прыватнікамі, былі эканамічна слабымі, не мелі адзінага кіруючага цэнтра. Напрыклад, вальнецкае спажывецкае таварыства «Грамада» Верхнядзвінскага раёна Віцебскай губерні было створана ў 1909 годзе, а ўжо

праз пяць гадоў у пільне на імя віцебскага губернатара паведамлялася, што агульны сход пастанавіў пачаць ліквідацыю ўсіх спраў таварыства і аперачыі спажывецкай крамы з-за неадоўных цяжкасцей, канкурэнцыі з прыватнікамі, адсутнасці вопытных прыказчыкаў. Гэта толькі адзін прыклад з летапісу тых часоў, калі і без таго нешматлікія спажывецкія таварыствы развальваліся пад ціскам капіталу.

Спажывецкая кааперацыя мае сёння шырокую гандлёвую сетку, дзе рэалізуе прамысловыя вырабы, якія набываюцца ў дзяржавы або вырабляюцца на ўласных прадпрыемствах, а таксама харчовыя тавары. Кааператары купляюць лішкі прадукцыі, атрымліваючы ў асабістых падсобных гаспадарках сельскіх жыхароў.

Як вядома, калгаснікі трымаюць жывёлу, маюць і свае прысядзібныя ўчасткі, на якіх могуць у свабодны ад работы ў грамадскай гаспадарцы час вырошчваць гародніну, фрукты.

Лішкі мяса, бульбы, гародніны, фруктаў, ягад і закупаюць у калгаснікаў спажывецка-кааперацыя. Прычым яна набывае іх па цэнах дамоўленасці, якія вышэй за дзяржаўныя закупачныя, але крыху ніжэйшыя за рыначныя. Сялянам такія пагадненні выгадныя: эканоміцца час на паездкі ў горад на рынак, каб прадаць свой тавар, адпадае неабходнасць у транспартных выдатках.

Закупішы лішкі сельска-гаспадарчай прадукцыі, кааперацыя затым праз свае магазіны прадае іх у натуральным выглядзе або ў перапрацаваным — кансервы, мясныя паўфабрыкаты, каўбасы і іншае. Для стымулявання супрацоўніцтва ўстаноўлены для пайшчыкаў своеасаблівыя льготы. Яны

здаюць у нарыхтоўчы пункт, размешчаны ў гэтым жа сяле, пэўную колькасць сельскагаспадарчай прадукцыі і атрымліваюць на рукі квітанцыю на пакупку патрэбнага ім тавару павышанага попыту. Чым больш здасць пайшчык прадукцыі сваёй гаспадарцы, тым больш ён можа купіць.

Каб стаць членам-пайшчыкам кааператыва, трэба ўнесці ўсяго толькі ў сярэднім 15 рублёў уступнага ўносу. Паявы фонд — гэта першапачатковы капітал для абароту. Аднак спажывецка-кааперацыя не проста дзелавы партнёр, які заключае з сялянамі пагадненні па камерцыйных справах, але і выканаўца іх наказаў. Гэта — зваротная сувязь.

Як жа выглядае цяпер кааператывны гандлёвы цэнтр, дзе сельскі жыхар можа купіць неабходныя яму тавары? Гэта двухпавярховы будынак накітаваны таго, што ў пасёлку Ленінскі Жабінкаўскага раёна Брэсцкай вобласці. У асобных залах тут размешчаны магазіны прадуктовых, прамысловых і гаспадарчых тавараў, кулінарыя, піўны бар і сталовая. Вонкавы выгляд будынка арганічна ўпісаўся ў архітэктурны ансамбль плошчы пасёлка. Прыём папярэдніх заказаў, дастаўка тавараў на дом, раскрой тканін, падгонка швейных вырабаў, продаж тавараў у крэдыт і многія іншыя паслугі сталі для жыхароў звыклымі.

А што зроблена за гады дзесятай пяцігодкі для развіцця спажывецка-кааперацыі? Вельмі многа: прадпрыемствы грамадскага харчавання расшырыліся да 275 тысяч месц, а іх паслугамі карыстаюцца каля 1,3 мільёна чалавек, або кожны чацвёрты сельскі жыхар рэспублікі. У аптовым гандлі за гэтыя гады пабудавана 120 тысяч

ЦЕРАХ Кандрат Зігмундавіч нарадзіўся ў 1935 годзе ў вёсцы Альковічы Вілейскага раёна. Пасля заканчэння ў 1951 годзе Баранавіцкай гандлёва-кааператывнай школы працаваў старшым бухгалтарам Ільянскага сельпо Вілейскага раёна. Потым быў дырэктарам Вілейскага і Маладзечанскага гархарчпрамгандлю, намеснікам старшыні праўлення Мінскага аблспажывсаюза, начальнікам упраўлення гандлю Мінскага аблвыканкома. Завочна закончыў Беларускі дзяржаўны інстытут народнай гаспадаркі, дзе набыў спецыяльнасць эканаміста. У 1970 годзе ён стаў першым намеснікам старшыні Белкаапсаюза, а ў 1977 — старшынёй.

квадратных метраў складскіх памяшканняў.

У адзінаццатай пяцігодцы на далейшае развіццё і ўдасканаленне матэрыяльна-тэхнічнай базы ўсіх галін спажывецка-кааперацыі будзе выкарыстана 277,5 мільёна рублёў. У ажыццяўленні гэтай праграмы кааператары абавязаныя на дапамогу калгасаў і саўгасаў рэспублікі. За апошнія пяць гадоў яны на свае сродкі пабудавалі 437 прадпрыемстваў гандлю (Заканчэнне на 4-й стар.).

ЗЯЛЁНАЕ ЎБРАННЕ БАЙКАЛА

Як лепш захаваць лясы ў водаахоўнай зоне буйнейшага прэснаводнага вадаёма планеты — возера Байкал — і паўней — возерастаць іх багацці — на гэта накіраваны пошукі лесаўпарадкаў Беларускага прадпрыемства «Леспраект». Буйныя атрады лесаводу, тапографу, батанікаў і рабочых ляці экспедыцыі — трох мінскіх, гомельскай і віцебскай — абследавалі ў бурацкай тайзе лясы ў шматкіламетровай паласе паміж возерам і водараздзелнымі хрыбтамі. Гэта была трэцяя па ліку экспедыцыя ў Прыбайкалле.

Беларускія спецыялісты і рабочыя ўжо абследавалі і ўпарадкавалі тут каля трох мільёнаў гектараў тайгі. Вызначаны пародны састаў, узрост, прадукцыйнасць тутэйшых лясоў, запас драўніны, а таксама ягад, грыбоў і лекавых траў. Аблегчыць і паскорыць аналіз палых даследаванняў спецыялістам дапамагло прымяненне прагрэсіўных спосабаў апрацоўкі аэрафотаздымак, выкарыстанне камп'ютэраў.

У Бурацію адпраўлены праекты арганізацыі і развіцця 23 лесагаспадарчых прадпрыемстваў. Праведзены таксама адпаведныя работы ў калгасных і саўгасных лясах на плошчы каля двухсот тысяч гектараў.

Лесаводы высока цэнзяць работу беларускіх спецыялістаў, якія ў зоне БАМа абследавалі і ўпарадкавалі таёжныя масівы на плошчы каля 10 мільёнаў гектараў, далі рэкамендацыі па стварэнню лесапрацоўчых прадпрыемстваў, выявілі прыдатныя для развіцця сельскай гаспадаркі землі.

«ПАДВОДНЫЯ АГАРОДЫ»

Апошняя чвэрць стагоддзя характарызуецца актыўным «наступленнем» на Сусветны акіян, вывучэннем яго біялагічных рэсурсаў. Сусветны вылаў за гэты перыяд павялічыўся ў 3,5 раза і дасягнуў 700 мільёнаў тон у год. Якія ж магчымасці акіяна? Вядома, што толькі з 9 працэнтаў усёй паверхні нашай планеты, занятай ворыўнымі ўгоддзямі, агародніннымі і пладовымі культурамі і пашай, чалавецтва атрымлівае 98 працэнтаў прадуктаў харчавання, а з 71 працэнта паверхні, занятай акіянамі і морамі, — менш двух працэнтаў.

Намаганнямі савецкіх вучоных створана поўнаасцяжкіруемая асятровая гаспадарка ў Каспійскім басейне (каля 30 тысяч тон у год), заснаваная на масавым развядзенні і вырошчванні моладзі ў паўночнай частцы Каспія. Каля мільярда малых ціхаакіяніцкіх ласосяў штогод гадуецца на 25 рыбавадных заводах, якія размешчаны на Амуре, Сахаліне, Курільскіх астравах і Камчатцы, што забяспечвае атрыманне каля 20 тысяч тон гэтай каштоўнай рыбы. На берагах Балтыйскага мора паспяхова гадуецца фарэль у марской вадзе, і кожны гектар басейнаў дае больш за 200 тон рыбы. Уздоўж Чарнаморскага ўзбярэжжа ствараюцца гаспадаркі па гадоўлі мідзіі, вустрыц і кефалі. З кожнага гектара плантацый водарасці ламінарыі ля берагоў Прымор'я штогод здамаецца ўраджай 70—80 тон.

Наша краіна з'яўляецца ўдзельніцай звыш 40 міжнародных канвенцый і пагадненняў у галіне рыбалоўства, асноўная задача якіх заключаецца ў тым, каб на аснове дакладных навуковых даных ажыццяўляць марскі промысел, не зніжаючы ўзровень эксплуатаемых запасаў. У гэтых мэтах Савецкі Саюз рэалізуе шырокую і даволі дарагую праграму навуковых даследаванняў акіяна і яго біярэсурсаў.

ГЭТЫ ЎСЕМАГУТНЫ ЛАЗЕР

Нехта з вучоных назваў Беларусь «аптычнай рэспублікай». У гэтым немалая доля праўды. Інстытут фізікі Акадэміі навук БССР — адзін з вядучых цэнтраў аптычных даследаванняў у краіне. Тут ствараюцца новыя віды квантавых генератараў самага рознага прызначэння — ад асілкаў, здольных транспартаваць сонечную энергію з космасу на зямлю, да мініяцюрных прыбораў, якія ўмяшчаюцца на далоні.

Ужо сёння ў рэспубліцы лазер шырока выкарыстоўваецца не толькі ў навуковых, але і ў практычных мэтах. У прыборабудаванні ён прымяняецца для мантажу

розных мікрасхем. Магутныя тэхналагічныя лазеры з'яўляюцца рэжучым інструментам, а таксама эфектыўным у справе паверхневага ўмацавання дэталяў. Аптычныя генератары сталі запраўскімі тэрэпэўтамі, дапамагаючы вылучаць складаныя пераломы, трафічныя язвы і іншыя немачы.

НА ЗДЫМКАХ: распрацоўшчыкі лазераў —загадчык лабараторыі генеруемых арганічных злучэнняў Інстытута фізікі АН БССР доктар фізіка-матэматычных навук А. РУБІНАУ і кандыдат фізіка-матэматычных навук Т. ЭФЕНДЗІЕУ за даследаваннямі; у лабараторыі лазернай

тэхналогіі вытворчага аб'яднання «Белаўтамаз». Загадчык лабараторыі М. КАБАКОВІЧ, галоўны зваршчык аб'яднання В. ЯФІМАУ і наладчык лазерных устаноў А. ЯКАВЕНКА праводзяць стэндавыя выпрабаванні на лазернай устаноўцы ЛГН-702 «Кардамон», з дапамогай якой у некалькі разоў становяцца больш трывалымі дэталі для аўтамабіляў МАЗ; з поспехам прымяняецца лазерная устаноўка ОК-2 для лячэння хвароб вачэй. Аперачыя праводзіць загадчык вочнага аддзялення трэцяй клінічнай бальніцы г. Мінска Н. КАРОТКІ.

Фота У. ВІТЧАНКІ.

ЗЕМЛЯКІ ВІНШУЮЦЬ РАДЗІМУ

Віншuem увесь беларускі народ з 64-й гадавінай Вялікага Кастрычніка!

Жадаем новых поспехаў, добрага здароўя, шчасця!

Мы ўсе з вялікай цікавасцю слухалі прамову таварыша Брэжнева на XXVI з'ездзе КПСС, і душа радавалася за поспехі нашай любімай Радзімы, за палітыку партыі, накіраваную на павышэнне дабрабыту працоўных, захаванне міру на зямлі.

Няхай заўсёды будучы мір і дружба на нашай планеце!

Ад імя суайчыннікаў г. Антверпена
Тамара КРАСІЛЬНІКАВА.

Бельгія.

Дарагія суайчыннікі!

Праўленне і члены рускага культурнага таварыства «Мір» горада Мангайма, Саюза суайчыннікаў з СССР у ФРГ віншуюць прэзідыум Беларускага таварыства «Радзіма» і рэдакцыю газеты «Голас Радзімы» з днём шчасця і радасці для савецкага народа і днём надзеі на вызваленне ад прыгнёту народаў іншых краін — святam Вялікага Кастрычніка. Мы змагаемся за мір і жадаем усім дружбы, спакою і міру!

Ад імя членаў таварыства «Мір»
К. ВАЛІЕУ, Д. ПЕТРЫН, В. КУЛІКОУСКІ.

ФРГ.

Дарагія сябры!

Дзвольце павіншаваць вас са святam Вялікага Кастрычніка!

Ад чыстага сэрца жадаем вам вялікіх поспехаў у працы, шчасця, добрага здароўя на многа, многа гадоў.

Вераніка і Яфім БОГАРТЫ.

ЗША.

Беларускаму таварыству «Радзіма», рэдакцыі газеты «Голас Радзімы»!

Цэнтральнае праўленне Саюза савецкіх грамадзян у Бельгіі і рэдакцыя часопіса «Патрыот» сардэчна віншуюць вас са слаўным святam — 64-й гадавінай Вя-

лікага Кастрычніка! Ад усёй душы жадаем вам моцнага здароўя, поспехаў у вашай высакароднай дзейнасці!

Мы ганарымся Краінай Саветаў і яе дасягненнямі. Жадаем савецкаму народу далейшых поспехаў у барацьбе за захаванне міру! Няхай будучы мір і дружба на зямным шары!

Ад імя цэнтральнага праўлення
ССГБ Людміла МАРЧАНКА.

Бельгія.

Усіх супрацоўнікаў Беларускага таварыства «Радзіма» і рэдакцыі газеты «Голас Радзімы» віншuem з вялікім святam Кастрычніка!

Ад імя членаў праўлення
ССГБ горада ГЕНТ.

Бельгія.

Паважаныя супрацоўнікі Беларускага таварыства «Радзіма» і рэдакцыі газеты «Голас Радзімы»! Віншuem вас і ў вашай асабе ўвесь савецкі народ з 64-й гадавінай Вялікага Кастрычніка сацыялістычнай рэвалюцыі. Ад душы жадаем усім вам моцнага здароўя, дабрабыту і вялікіх поспехаў у вашай высакароднай рабоце ў імя ўмацавання міру!

Праўленне і члены аддзела
ССГБ горада ВЕРВ'Е.

Бельгія.

Дарагія сябры!

Віншuem вас з гадавінай Вялікага Кастрычніка! Жадаем вам добрага здароўя, шчасця і поспехаў у працы на карысць нашай Радзімы і ўсіх нас, хто знаходзіцца далёка ад яе. Жадаем трывалага міру на зямлі! Няхай гром вайны ніколі не прагучыць над нашымі галовамі!

Сям'я ЗАСОРЫНЫХ.

Аўстралія.

Суайчыннікі з Бельгіі, члены аддзела Саюза савецкіх грамадзян горада Монс і яго раёна шлюць вам самыя душэўныя пажаданні поспехаў ва ўсім і віншуюць з 64-й гадавінай Кастрычніцкай рэвалю-

цыі! Няхай мацнее і квітнее наша вялікая Радзіма, няхай становіцца яшчэ прыгажэйшай гасцінная сталіца Беларусі Мінск і няхай беларускі народ ніколі больш не зведае вайны!

Дзякуем вам за газеты, кнігі, ноты, за ўсё, што вы робіце для нас. Назаўсёды застануцца ў нашай памяці дні, праведзеныя ў Мінску на курсах, арганізаваных Беларускаму таварыству «Радзіма». Так многа яны далі нам патрэбнага і карыснага.

Старшыня аддзела ССГБ горада Монс
Кацярына ШТЭЙН.

Бельгія.

Віншuem беларускі народ з гадавінай Вялікага Кастрычніка! Жадаем вялікіх поспехаў ва ўсім! Няхай яшчэ прыгажэй квітнее наша Радзіма, няхай яшчэ мацней адстойвае мір!
Шчасця вам, дарагія!

Ад чытачоў бібліятэкі імя Някрасава
Фрыда ПІДГАЙНАЯ.

Аўстралія.

Паважаныя супрацоўнікі рэдакцыі газеты «Голас Радзімы», Беларускага таварыства «Радзіма»! Сардэчна віншuem вас і ўвесь савецкі народ са святam — 64-й гадавінай Вялікага Кастрычніка! Зычым вам моцнага здароўя, поспехаў у працы на карысць міру ва ўсім свеце!
Гэтым летам нам пашчасціла наведаць Савецкі Саюз. Мы побывалі ў пяці гарадах-героях, гасцілі ў сявакоў у Беларусі і на Паўночным Каўказе. Гэта дапамагло нам яшчэ раз пераканацца ў тым, што савецкі народ не хоча вайны, а імкнецца да захавання міру на зямлі. Да яго голасу далучаецца ўсё прагрэсіўнае чалавецтва. Людзі добрай волі ва ўсіх краінах павінны патрабаваць разрадкаў і раззбраення ў сусветным маштабе.
Няхай будзе мір на зямлі!

Дора і Васіль БАЛАІ.

Канада.

Дарагія сябры!

Ад усяго сэрца віншuem Беларускае таварыства «Радзіма» і рэдакцыю газеты «Голас Радзімы» з 64-й гадавінай Вялікага Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі! Жадаем вам поспехаў ва ўмацаванні міру і новых дасягненняў у працы на карысць савецкага народа, нашай маці-Радзімы! Вельмі хочам падзякаваць вам за цёплы прыём нашай дачкі ў Мінску. Паездка па Савецкаму Саюзу пакінула глыбокі след у яе душы. Вялікае вам дзякуй!

З найлепшымі святочнымі пажаданнямі.

Таясія МАРЧАНКА з мужам,
а таксама нашы дзеці і ўнукі.

Галандыя.

Наша сям'я поздравляет всех сотрудников газеты «Голас Радзімы» с праздником 7 Ноября!

От всего сердца желаем вам крепкого здоровья, счастья и радости! Пусть на нашей планете всегда будут мир, дружба и чистое небо!

Надежда ГАЛИОНКО-ОСТЕРБАН.

Голландия.

Дорогие друзья!

Поздравляю вас с большим праздником! Желаю всего доброго в жизни, больших успехов в вашем благородном труде!

Андрей КУЗИК.

США.

Паважаныя супрацоўнікі рэдакцыі газеты «Голас Радзімы»! Віншuem вас і ў вашай асабе ўвесь савецкі народ са светлым святam — 64-й гадавінай Вялікага Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі! Вялікіх вам поспехаў ва ўсіх ваших добрых пачыненнях!

Сям'я КРОТАВЫХ.

Аўстралія.

ШКОЛА СЕЛЬСКАГА ГАНДЛЮ

(Заканчэнне.
Пачатак на 3-й стар.)

І грамадскага харчавання коштам 19 мільёнаў рублёў.

Гэта характэрна для ўсёй Беларусі. Напрыклад, калгасы і саўгасы Валожынскага раёна ў мінулай пяцігодцы пабудавалі 40 магазінаў і сталовых. Узаемная зацікаўленасць гаспадарак і спажывецкай кааперацыі накіраваны на сацыяльна-эканамічнае развіццё вёскі, задавальненне патрэбнасцей насельніцтва.

Для будаўніцтва аб'ектаў спажывецкай кааперацыі выкарыстоўваюцца і крэдыты Дзяржаўнага СССР. Такім спосабам, па-за асноўным планам капітальных укладанняў, за 1976—1980 гады ў рэспубліцы пабудавана 370 магазінаў гандлёвай плошчай 106 тысяч квадратных метраў.

Цяпер усё больш узрастае роля комплексных мэтавых праграм у планаванні і кіраванні. Х з'езд упаўнаважаных спажывецкай кааперацыі СССР зацвердзіў на 1981—1985 гады тры комплексныя праграмы: рацыяналізацыя дзейнасці кааператыву; арганізацыя і прадпрыемстваў; павелічэнне таварных рэсурсаў; скарачэнне долі ручной працы.

Комплексная рацыяналізацыя сфарміравалася ў дзесяці пяцігоддзі ў гандлёвай галіне. Тыпізацыя гандлёвай сеткі — гэта выбар аптымальных тыпаў магазінаў (гандлёвыя цэнтры, універмагі, спецыялізаваныя магазіны) для населеных пунктаў, з улікам іх асаблівасцей, укараненне рацыянальных гандлёвых працэсаў, такіх, напрыклад, як кантэйнерная дастаўка тавараў і продаж іх непасрэдна з кантэйнераў, адкрытая выкладка тавараў і многія іншыя. Комплексная рацыя-

налізацыя прадугледжвае і механізацыю працы. Ідзе развіццё спецыялізаваных прадпрыемстваў тыпу «Сучасная хатняя гаспадарка», «Тэхніка ў быццё», «Дзіцячы свет», «Сельгаспрадукты», «Універсам». Удасканальваюцца і іншыя формы гандлю. Цяпер у спажывецкай кааперацыі 94,8 працэнта магазінаў працуюць па метаду самаабслугоўвання. Гэта павышае эфектыўнасць і культуру гандлю.

У адзінацатай пяцігодцы павелічэнне таварных рэсурсаў ідзе за кошт вытворчасці Белкаапаюзама сваіх тавараў, закупаў сельскагаспадарчых прадуктаў і сыварыны, адкорму жывёлы і развядзення птушкі ў падсобных гаспадарках спажывецкай кааперацыі. Аб'ём закупаў лішкаў сельскагаспадарчых прадуктаў узрасце ў параўнанні з дзесятай пяцігодкай у 2,2 разы, дзікарастучых пладоў, ягад, грыбоў — у 2 разы.

У прамысловасці выпуск каўбасных вырабаў і вэнджаных прадуктаў павялічыцца на 55,4 працэнта, кандытарскіх вырабаў — у 2 разы, кансерваў — на 24 працэнта, безалкагольных напіткаў — на 34,6 працэнта. За пяцігодку будзе выпушчана тавараў народнага спажывання на 2 мільярд рублёў.

Над выкананнем гэтай праграмы працуюць 179 хлебапякарных прадпрыемстваў, 96 каўбасных і 65 рыбавадлярных цехаў, 24 прадпрыемствы па перапрацоўцы садавіны і гародніны.

Узрастае вытворчасць нехарчовых тавараў. Выпуск швейных вырабаў з паўшарсцяной пражы, падлогавых пакрыццяў, вырабаў з аўчынна-футравай сыварыны і адходаў дрэвапрацоўкі павялічыцца за пяцігодку ў 2 разы.

Кааператары не абмяжоў-

ваюць дзейнасць толькі закупкамі і рэалізацыяй тавараў цераз сваю гандлёвую сетку. Яны аказваюць дапамогу насельніцтву ў набыванні маладняку жывёлы і птушкі, насення і рознага садогарадніннага інвентару, мінеральных угнаенняў, ядохімікатаў для барацьбы з сельскагаспадарчымі шкоднікамі і хваробамі раслін.

Сёлета выйшла Пастанова ЦК КПСС і Савета Міністраў СССР аб дадатковых мерах па развіццю асабістых падсобных гаспадарак. Яна стымулюе вытворчасць лішкаў сельскагаспадарчай прадукцыі ў асабістых падсобных гаспадарках і дае права спажывецкай кааперацыі закупляць іх у насельніцтва без абмежаванняў. Кааператары, узяўшы закупачныя цэны, стварылі такія ўмовы, калі сельскім жыхарам выгадна вырабляць прадукцыю не толькі для сваіх патрэб, але і для продажу. Сёння мільёны сельскіх жыхароў заключылі дагаворы аб выроччанні для спажывецкай кааперацыі гародніны, фруктаў і жывёлы ў сваіх асабістых падсобных гаспадарках. У бліжэйшыя два-тры гады кааператары краіны спадзяюцца падпісаць кантракты з кожным сялянскім дваром, які мае лішкі таварнай прадукцыі.

Рознабавыя задачы вырашае 150-тысячны калектыў Беларускай кааперацыі, у якім сёння кожны пяты работнік — спецыяліст вышэйшай і сярэдняй кваліфікацыі. Яны і працягваюць традыцыю, народжаную Кастрычнікам, сэнс якой заключаецца ў тым, каб справа кааперацыі злівалася са справамі дзяржавы, каб цалкам задавальняліся патрэбы савецкіх людзей.

Кандрат ЦЕРАХ,
старшыня Белкаапаюза.

У мінскім Палацы мастацтва грамадскасць беларускай сталіцы віншавала былую франтавую медыястру Соф'ю Кунцэвіч з уручэннем ёй вышэйшай узнагароды Міжнароднага Камітэта Чырвонага Крыжа — медаля Флорэнс Найцінгейл.

Ужо з першых дзён Вялікай Айчыннай семнаццацігадовай Соф'я Кунцэвіч добраахвотнікам пайшла ў дзеючую армію. Пасада ў дзяўчыны была адказная — камандзір санітарнага ўзвода стралковага батальёна. Пад ураганным агнём яна бяспрашна аказвала дапамогу раненым байцам. А калі патрабавала абстаноўка, брала ў рукі аўтамат.

Так здарылася і тады, у гарачым жніўні сорок другога. Часці 261-й стралковай дывізіі асобай Чарнаморскай групы Закаўказскага фронту, куды ўваходзіў яе батальён, адну за адной адбівалі атакі авярэлага ворага. У бітве за стратэгічна важную вышыню загінулі камандзір і камісар батальёна. І раптам у вогненным смерчы чырвонаармей-

цы ўбачылі дзяўчыну, што паднялася ў поўны рост, і кінуліся за ёй наперад. Бой быў выйгрышны, вышыня ўтрымана. За свой подзвіг лейтэнант медыцынскай службы Соф'я Кунцэвіч удастоілася ордэна Чырвонага Сцяга.

Усяго адзін эпізод, але як многа гаворыць ён аб прастай сельскай дзяўчыне з вёскі Воранаўшчына Капыльскага раёна. За гады вайны С. Кунцэвіч вынесла з поля бою больш двухсот цяжка параненых салдат і афіцэраў.

Цяпер Соф'я Адамаўна працуе дырэктарам бібліятэкі Беларускага тэхналагічнага інстытута імя Кірава. Яна член Мінскай гарадской секцыі Савецкага камітэта ветэрануў вайны і член ваенна-навуковага таварыства пры акруговым ДOME афіцэраў, актыўны прапагандыст ідэй міру і гуманізму.

У. ФРЭЙДЗІН.
НА ЗДЫМКУ: старшыня ЦК Таварыства Чырвонага Крыжа БССР В. СЕМУХА ўручае узнагароду С. КУНЦЭВІЧ.
Фота П. НАВАТАРАВА.

КАК МЫ ВОСПИТЫВАЕМ
СВОЮ МОЛОДЕЖЬ

СОЦИАЛЬНАЯ АЗБУКА
ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМА

Один раз в году средняя школа № 80 города Минска становится местом проведения красочного фестиваля. В этот день дети одеваются в национальные костюмы больших и малых народов, населяющих Советский Союз. Читаются стихи, исполняются народные песни и танцы. Гости школьников — известные труженики, новаторы производства, некогда приехавшие в Минск из различных республик страны на постоянное жительство, рассказывают о своей родине, о ее традициях и обычаях. А в конце торжества юные хозяева угощают участников фестиваля различными национальными блюдами, которые они готовят с помощью мам и учителей.

Фестивали стали традицией во всех средних общеобразовательных школах Московского района белорусской столицы.

Какую цель преследует воспитание молодежи в духе интернационализма и как оно осуществляется на практике? Этот вопрос я задал секретарю Московского райкома партии Минска Раисе ШИЛОВОЙ.

— Наша действительность дает множество примеров того, что интернационализм рождает у советских людей чувство общенародной гордости, — сказала Раиса Шилова. — Такие исторические этапы, как Великая Октябрьская социалистическая революция, индустриализация страны, победа над фашистской Германией во второй мировой войне, освоение десятков миллионов гектаров целинных земель, достижения науки и культуры — это гордость не какой-нибудь одной, а всех наций и народностей Советского Союза, так как все они являются творцами этих важнейших событий. Поэтому воспитание у молодежи чувства гордости за принадлежность к советскому народу как новой исторической общности людей — важнейшая наша забота.

Вспомним: из 270 тысяч человек, проживавших в Минске до второй мировой войны, после трех лет гитлеровской оккупации части Советской Армии, освобожденные город, встречало только чуть более 40 тысяч. Остальные погибли от рук фашистских палачей. Восстанавливать город приехали добровольцы со всех концов страны: русские, украинцы, молдаване, узбеки, татары, казахи... Они так и остались здесь навсегда. Сегодня в Минске проживает 1,4 миллиона человек. Среди них представители десятков национальностей. И никто из них не чувствует себя в нашем городе чужим, лишним. Однако Минск, как и прежде, и в архитектуре, и в духовной жизни олицетворяет все лучшее, что создала белорусская нация.

Все нации равны, все люди независимо от цвета их кожи, вероисповедания и национальных различий — братья. Эти идеи впитываются с молоком матери. В отрочестве и юности социальная азбука закрепляется на более сложном жизненном материале. Каждое лето во время каникул студенты вузов нашего района — университета, педагогического и медицинского институтов — добровольно организуют строительные отряды, едут трудиться в различные советские республики, а также в социалистические страны.

В канун 60-летия Советской власти наши производственные объединения по выпуску медицинских препаратов и обуви, другие заводы и фабрики провели трудовые вахты в честь каждой союзной республики. Они проходили в праздничной атмосфере — в эти же дни организовывались выставки, концерты, демонстрировались фильмы о братских народах. Многие коллективы обменивались рабочими, которые становились к станку на предприятиях друзей. После каждой смены друзья по телетайпу подводили итоги соревнования. Такие же трудовые вахты пройдут и в честь 60-летия образования СССР, которое весь наш народ отмечает в декабре 1982 года.

В нашем районе родилась идея проведения праздников улиц. Однажды погожим утром внимание жителей улицы В. Володарского, революционера, участника Великого Октября, еврея по национальности, привлекли звуки горна и веселый перестук барабанов. Школьники и молодежь организовали торжественное шествие по улице, возложили цветы к мемориальной доске В. Володарского. Ветераны рассказали о своих встречах с революционером, о наиболее значительных событиях в его жизни.

Так же интересно проходят у нас и выставки плакатов под лозунгом «В семье единой», декады культуры, музыкальные фестивали народов СССР. На эти праздники приезжают артисты и самодеятельные коллективы из Прибалтики, Украины, Молдавии. Минувшим летом, например, в Районе гостили самодеятельные артисты-студенты пединститута из Вильнюса, столицы Литвы. Во всех союзных республиках побывали в последние годы и представители нашего района.

Хочу заметить, что принципы интернационализма ярко проявляются и в наших отношениях с представителями социалистических государств. Коллектив Минского производственного обьунного объединения «Луч» проводит коммунистические субботники совместно с делегациями рабочих из Монголии и монгольскими студентами, обучающимися в Минске. А рабочие цеха номер 5 зачислили почетным членом своего коллектива космонавта Ж. Гуррагчу, выполняющего за него норму, а полученные денежные средства перечисляют в Фонд мира. За пятнадцать лет существования на предприятии отделения общества советско-монгольской дружбы в гостях у минчан побывало более ста делегаций из МНР.

Используются и другие формы. Ветераны революции, второй мировой войны, ветераны труда регулярно ведут с молодежью доверительный разговор о дружбе народов, о животворной силе интернационализма. Такой диалог крайне необходим. Ведь нынешняя молодежь не имела, к счастью, возможности видеть наяву, к каким последствиям приводят антиподы интернационализма — национализм и шовинизм.

Игорь ОСИНСКИЙ.
(АПН).

Выданны «Голасу Радзімы»

З кожным з герояў кніжкі Міколы Васілеўскага «Пракосы» наш чытач ужо сустрэўся. Але гэта былі сустрэчы пасабкі, у розны час, па меры таго, як рэпартажы, замалеўкі, дарожныя нататкі журналіста друкаваліся ў «Голасе Радзімы». Цяпер усе яны сабраліся разам, пад адной вокладкай і, дапаўняючы адзін аднаго, складаюць калектыўны партрэт нашага сучасніка.

Што ні чалавек, то свой лёс, свая біяграфія, нарэшце, бы пракос, свой след у жыцці. Пётр Выдэрка, калгасны пенсіянер, быў не толькі жывым сведкам, але і непасрэдным удзельнікам Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі; Іван Дубовік — легендарны партызан і мужны воін; Раман Ваньковіч — патомны селянін, які праславіўся на ўсю нашу рэспубліку сваёй працай і за гэта адзначаны вышэйшай урадавай узнагародай; Вісарыён Гарбук — пісьменнік, які прайшоў нялёгкамі дарогамі Вялікай Айчыннай вайны, застаўся калекам і колькі ўжо год змагаецца са сваёй хваробай; Ціхан Місуна — партыйны кіраўнік раёна, ён добра разумее запатрабаванні часу, здольны вырашаць праблемы вясковага жыцця.

Усіх гэтых людзей нарадзіла наша зямля, і наколькі бяднейшым было б наша жыццё, калі каго-небудзь з іх не было б з намі, наколькі няпоўнай была

біяграфія рэспублікі без іх добрых — вялікіх і малых — спраў.

Для нашага замежнага суайчынніка сустрэча з героямі кніжкі, здаецца, будзе цікавай яшчэ і тым, што большасць іх з вёсак былой Заходняй Беларусі. Жывуць яны цяпер на сваёй зямлі, пра кавалачак якой марылі тыя, хто не меў яе ў гады польскай санацыі і з-за гэтага ад'язджаў у Аргенціну, Францыю ці Канаду на заробкі.

Раману Ваньковічу, сыну Леапольда, дасталася ад бацькі ў спадчыну толькі... упэўненасць. Упэўненасць у тым, што прыдзе час і ў іх вёсцы Дзераўной, на «крэсах усходніх», людзі будуць жыць так, як за недалёкай польска-савецкай граніцай. Тады ён пасвіў скаціну ў людзей, нягледзячы на тое, што меў высокую па тым часе адукацыю — сем класаў школы. А дзеці Рамана жывуць ужо ў іншы час — савецкі. У іх — шырокі выбар сваіх дарог. «Сын Раман захацеў вадзіць рачны судны — паехаў вучыцца ў Гомель. Дачца Аліне падабаецца прафесія настаўніцы — паступіла ў Ваўкавыскае педагучылішча. Прыйдзе час, і зробіць свой выбар цяперашні васьмікласнік Валянцін і дашкольнік Дзіма».

У іншы час вырас і Ціхан Місуна, сын селяніна з Мядзельшчыны. Сёння ён — першы сакратар Астравецкага райкома партыі, дзяржаўны чалавек. І пра яго, як і пра дэпутата Вярхоўнага Савета БССР Рамана Ваньковіча, можна сказаць словамі аўтара гэтых нарысаў: «Такі шлях, такі ўзлёт!» І ён, як і Раман Ваньковіч, на пытанне: «Як Вы ўяўляеце свой далейшы лёс, калі б у 1939 годзе не прыйшлі Саветы?», напэўна, адказаў бы так: «Было б усё тое ж: прыслужваць, калі свайго нічога не маеш».

Дзіўнае падабенства чалавечых лёсаў? Не, заканамернасць развіцця асобы ў сацыяльных умовах, якія гарантуе чалавеку сацыялістычнае грамадства.

Вось яшчэ адна сустрэча,

якая таксама наводзіць на роздум. З Мікалаем Саўчанчыкам, брыгадзірам слесараў Пінскага завода штучных скур. Ён з той катэгорыі людзей, якіх называюць вясковымі гараджанамі. Як і тысячы былых сялян, што пераехалі жыць з вёскі ў горад, сталі папаўненнем рабочага класа, Мікалай Саўчанчык ніколі нават не задумваўся: будзе ў яго ў горадзе работа ці не? Калі хочаш, вядома, будзе і работа па душы, і дом, і сям'я, і усё тое, што патрэбна для шчасця.

Аўтар параўноўвае сучасную міграцыю з вёсак у гарады ў межах краіны з той, колішняй, калі заходнебеларускія сяляне хлынулі ў Канаду і іншыя краіны з надзеяй уладкавацца на заробкі. «На кожным кроку іх доляй была цяжкая праца... Рабочыя лагеры, куды сілай заганялі людзей, як жывёлу, і трымалі ў нечалавечых умовах голаду, антысанітарыі, холаду і катаржнай працы...»

«У нас нічога падобнага не было!» — скажа, узрушаны, Мікалай Саўчанчык. І не магло быць, бо ў яго зусім іншы лёс, чым у пакалення заходнебеларускіх сялян 20-х—30-х гадоў. Ён не выгнаннік, а сын сваёй зямлі, гаспадар свайго завода, свайго горада, сваёй краіны.

Адзін з асноўных прынцыпаў людзей, з якімі мы знаёмімся на старонках кніжкі Міколы Васілеўскага, — рабіць нешта карыснае для свайго народа. У гэта паняцце ўваходзіць усё: ад звычайнай сялянскай рупнасці старшыні калгаса «Новае Палесце» Уладзіміра Сцепчанкі да самаахвярнасці медсястры Настассі Жукавай, якая ўратавала ад галоднай смерці, а потым і ад фашысцкай кулі выхаванцаў Браслаўскага дзіцячага дома.

А разуменне важнасці не свайго, асабістага, выгяднага толькі для сябе, але грамадскага, імкненне зрабіць нешта карыснае для добра ўсіх, для сваёй краіны — гэта і ёсць рысы нашага сучасніка, новага чалавека, выхаванага сацыялістычным ладам жыцця.

В. КРАСЛАУСКІ.

Дваццаць чацвёрты па ліку кінатэатр, які атрымаў назву «Электрон», адкрыўся ў Мінску ў мікрараёне Курасоўшчына. Адначасова тут змогуць глядзець фільм 800 чалавек. Дзве яго глядзельныя залы — вялікая і малая — аб'яднаны разам з фая і касавым вестыбюлем. Цікава вырашана асвятленне: у вялікай зале, разлічанай на 600 месц, размешча-

ны дэкарэтыўныя насценныя элементы, у малой — свяцільнікі, убудаваныя ў столь. Тут будуць праводзіцца кінаранішнікі, кінафестывалі дзіцячых фільмаў, кінаклубы і г. д. НА ЗДЫМКАХ: кінатэатр «Электрон»; у глядзельнай зале.

Фота А. НИКАЛАЕВА.

САВЕЦКІ ФІЛЬМ ПАКАРАЕ АМЕРЫКУ

З вялікім поспехам прайшла ў Нью-Йорку прэм'ера савецкага дакументальнага фільма «О спорт, ты — мір!» рэжысёра Юрыя Озерава.

Жадаючых паглядзець гэту цікавую кінастужку, якая расказвае аб падзеях Алімпіяды-80 у Маскве, аказалася так многа, што за білетамі ў размешчаны па Бродвэй кінатэатр «Эмбасі-72» адразу ж выстраілася доўгая чарга. Кожнаму хацелася на ўласныя вочы ўбачыць тое, аб чым ён так многа чуў, але

быў пазбаўлен магчымасці назіраць з-за палітычных махінацый ранейшай адміністрацыі ЗША.

І гледачы не скрывалі, што ўбачанае ўразіла іх да глыбіні душы. «Гэта выключна цікавы фільм, — заявіў карэспандэнту ТАСС Томас Пар, банкаўскі служачы з Нью-Йорка. — Ён здзіўляе літаральна ўсім. Аўтарам удалося ўзнавіць захапляючую атмасферу буйнейшых спартыўных спаборніцтваў, перадаць усю напружанасць і

бескампраміснасць барацьбы». «Пасля прагляду фільма ў мяне стварылася такое адчуванне, быццам я сама толькі што вярнулася з Масквы, дзе правяла не 2 гадзіны, а два захапляючыя тыдні», — сказала студэнтка Крысціна Братаўскі.

У сувязі з прэм'ерай савецкай кінастужкі газета «Нью-Йорк таймс» пісала, што яна «зроблена на выдатны прафесійным узроўні і перадае ўвесь каларыт Маскоўскай Алімпіяды».

НАВУКОВЫ НАРЫС ПОЎНЫ НАРОДНАЙ МУДРАСЦІ І ПАЭТЫЧНАСЦІ

ДАСЛЕДУЮЦЦА МОЎНЫЯ БАГАЦЦІ

На працягу стагоддзяў народная мова выпрацавала трапныя істойлівыя выразы — фразеалагізмы, якія здзіўляюць сваёй дакладнасцю і непаўторнасцю. Пра незвычайную прыгажосць дзяўчыны на Беларусі скажучы *хоць вады напіся, пра высокі і стройны лес — з небам гаворыць, пра мноства чаго-небудзь — хоць граблямі заграбай, пра аднолькава дужых, рослых — лоб у лоб, плячо ў плячо, пра светлую ноч — хоць іголка збірай.*

БОЛЬШ як сорак гадоў аддаў вывучэнню, даследаванню і сістэматызацыі беларускіх фразеалагізмаў прафесар Мінскага педагогічнага інстытута імя Горкага Фёдар Янкоўскі. Улюбёнасць у роднае слова, адданасць яму, вялікі талент даследчыка-лінгвіста далі магчымасць вучонаму падрыхтаваць і выдаць шэраг кніг, надрукаваць шмат артыкулаў, фразеалагічных эцюдаў, прысвечаных беларускай фразеалогіі, гэтак неацэннаму роднаму скарбу. Нястомны збірльнік, уважлівы даследчык, Фёдар Янкоўскі любіць пачуць трапнае слова ці выраз з вуснаў самога народа. І не выпадкова, што ілюстрацыяныя прыклады, падслуханыя і запісаныя ім у час шматлікіх паездак па роднай Беларусі, — гэта паэзія народнай мудрасці, характава.

Сёння правамерна гавораць пра школу Фёдара Янкоўскага. Пад яго кіраўніцтвам вывучаецца фразеалогія пісьмовых помнікаў XVI—XVII, XIX — пачатку XX стагоддзяў, фразеалогія кітабаў (беларускіх тэкстаў, пісаных арабскім пісьмом), фразеалогія сучасных беларускіх пісьменнікаў і інш.

Надаўна выйшла з друку новая кніга Фёдара Янкоўскага «Беларуская фразеалогія» (выдавецтва «Народная асвета»). Яна прызначаецца настаўнікам-філолагам, тым, хто абуджае ў вучняў цікавасць і любоў да трапнага народнага слова, выскоўляе. Яна будзе добрым дарадчыкам навукоўцам, студэнтам-філолагам, журналістам — усім тым, хто цікавіцца народнай фразеалогіяй, хто шануе роднае слова.

УАСОБНЫ раздзел беларускага мовазнаўства фразеалогія выдзелілася адносна надаўна. І гэта зразумела. Фразеалогія вывучае вельмі складаныя для ўразумлення і сістэматызацыі, надзвычай разнамасныя і стратэгія адзінкі мовы. Фразеалагізмы аб'ядноўваюцца са словамі і выразна адрозніваюцца ад іх. Знешне фраземы супадаюць са словазлучэннямі ці сказамаі. Моўныя адзінкі, што вывучае фразеалогія, і сёння ўжываюцца пад некалькімі назвамі: фразеалагічная адзінка, фразеалагічны зварот, фразеалагічны выраз, ідыяматычны выраз, ідыяматычнае словазлучэнне, ідыяматызм, фразеалагізм, фразема і інш. З усіх пералічаных тэрмінаў аўтар аддае перавагу тэрміну фразема (ён уваходзіць у адзін рад з лінгвістычнымі тэрмінамі розных моўных узроўняў: марфема, фанема, лексема, семема і інш.).

У мовазнаўстве не канчаткова высветлены адносіны фраземы да слова і словазлучэння. Даследчык сцвярджае, што фразема, як і словы, — гатовыя моўныя адзінкі, якія не ўтвараюцца ў размоў, гутарцы, пры пісьме, а выкарыстоўваюцца як вядомыя і таму, хто гаворыць, і таму, хто слухае; таму, хто піша, і таму, хто чытае. Як не ўтвараюцца, а выкарыстоўваюцца ў размоў, на пісьме гатовыя словы *сшытак, хата, суніцы*, так не ўтвараюцца, а выкарыстоўваюцца гатовыя фраземы (глядзець) *як вока, на свае вочы (бачыць), свет не свяціў, няўрокам кажучы*.

Фразем з аднаго слова (кампанента) няма і быць не можа — у фраземе заўсёды не менш як два словы.

Фраземы — падзельна аформленыя моўныя адзінкі, сэнс якіх адзіны, цэласны. Так, у фраземе *як свет светам* вылучаюцца тры кампаненты: *як, свет, светам*, але ў сэнсавых адносінах кампаненты не абазначаюць нейкіх прадметаў, дзеянняў. Фразема *як свет светам* мае адзіны цэласны сэнс «справдэчна», «спакон вякоў», які не выводзіцца з сумы значэнняў кампанентаў.

Аднак значэнне слова і фраземы ў пераважнай большасці не тое самае: фразема не толькі нешта абазначае, але і дае характарыстыку таму, што абазначае. Так, фразема *[з твару] вады нап'ешся* абазначае «прыгожы» (пра чалавека) і захопленне прыгажосцю.

У фразеалагічнай літаратуры былі спробы кваліфікаваць фразеалагізмы як непранікальныя адзінкі. Аўтар паказвае, што непранікальнасць не з'яўляецца істотнай прыкметай усіх беларускіх фразеалагізмаў. Кампаненты вялі-

кай колькасці фразем могуць прымаць да сябе паясняльныя словы, як прымаюць іх словы звычайных, пераменных словазлучэнняў; фраземы могуць пашырацца словамі. Напрыклад, жыць *з працы рук сваіх, з твару хоць вады, брат, напіся, цяжкі яму там хлеб быў*.

Як бачым, кампаненты фразем захоўваюць слоўнасць, сувязь са словам.

На сувязь фразем са словазлучэннямі паказвае магчымасць розных граматычных форм кампанентаў некаторых фразем: *не дам рады, не дасі рады, не дасць рады, не дамо [не дадзім] рады, не дасце [ё] рады, не дадуць рады* і інш.

БЕЛАРУСКАЯ фразеалогія Фёдара Янкоўскага — гэта не толькі навуковы нарыс, гэта і адказ на частку тых шматлікіх пытанняў па фразеалогіі, якія дасылаліся ў пісьмах або ставіліся на лекцыях аўтару. Сярод іх — пытанне пра характарыстычнасць, ацэннасць, вобразнасць фразеалагізмаў.

У беларускай літаратурнай і народна-дыялектнай мове вельмі прыкметная доля фразем з ацэнным, характарыстычным значэннем: *лісам падшыты* — «хітры, ненадзейны», *асёл маляваны* — «няздара, неразумны», *рэбры ды скура* — «вельмі худы», *далёкая песня* — «доўгае чаканне, доўга чакаць», *ліса фарбаваць* — «хітраваць, выкручваць, маніць» і г. д. Ацэннасць, характарыстычнасць фразем забяспечваецца і тым вобразам, які лёг у аснову фраземы, і нечаканасцю спалучэння слоў-кампанентаў, і характарам слоў-кампанентаў, што ўваходзяць у фразему. Так, фразема *асёл маляваны* ідзе ад вандроўных цыркаў, калі размалявалі асла — «удзельніка спектакля», ды ўпарты, неразумны асёл застаўся аслам. Як бачым, ацэннасць ствараецца ўсёй фраземай, а не асобнымі яе кампанентамі.

Разам з тым даследчык адзначае, што не ўсе фраземы беларускай мовы (як і рускай, украінскай, польскай і інш.) маюць ацэннасць. Напрыклад, *бабіна лета, час ад часу, адным словам* і інш.

БЕЛАРУСКАЯ фразеалогія ўласціва мнагазначнасць (полісемантычнасць). Адна і тая ж фразема можа мець два значэнні: *падняцца на ногі* — «акрыяць пасля хваробы» і «абжыцца, выйсці з бядоты»; *хоць ваўкоў ганяй* — «вялікая і пустая (хата)», «пуста і вельмі холадна». Даследчык выразна паказвае, што полісемантычнасць у фразеалогіі бяднейшая, чым у лексіцы. Мнагазначныя фразеалагізмы складаюць прыкметна меншую частку, чым мнагазначныя словы: большасць мнагазначных фразем мае два значэнні, тады як вялікая колькасць слоў мае дзесяткі значэнняў.

Ёсць у беларускай мове і фразеалагізмы-амонімы: *лоб у лоб* — пра рух насустрач, сустрачу ці пра сутычку пры такім руху і *лоб у лоб* — пра аднолькава дужых, рослых людзей; фразеалагізмы-антонімы: *вырас пад неба* — *вырас кату па пяту*, цёмная ноч *хоць вока выкалі і відная ноч хоць іголка збірай, язык завязачь* — *язык развязаць, і хлеб і да хлеба* — *ні хлеба ні да хлеба*.

Аўтар «Беларускай фразеалогіі» паказвае складаны працэс узнікнення фразеалагізмаў. Асноўны шлях — ператварэнне звычайных, пераменных словазлучэнняў у фразеалагічныя праз набыццё імі пераноснага значэння. Як і ў лексіцы, у фразеалогіі беларускай мовы ёсць фраземы рознага паходжання — уласна беларускія, агульнаславянскія, агульнаўсходнеславянскія, а таксама запазычаныя з іншых моў.

Найбольш прыкметную частку складаюць уласна беларускія фразеалагізмы — сцвярджае вучоны і прыводзіць мноства выразных беларускіх фразеалагічных адзінак: *людзьмі звацца, на чалавека вывесці, з твару хоць напіся, дзядзькаваны хлеб, баранчык божи, перуноў даваць, дроздзіка паскакаць, студэнт смаргонскай акадэміі, рукой пайсці, у свет вочы, на поўнае вока, як свет светам, прасветляя гадзіна і інш.*

Фраземы, што дайшлі да нашага часу з агульнаславянскай эпохі — *бабіна лета, з галавы да пяты, як на далоні, ці з агульнаўсходнеславянскай эпохі — пад гарачую руку, язык прыкусіць, вады не замуціць, зубы загаварыць*, — аўтар называе багаццем, здабыткам беларускай мовы. Яны — спадчына ўсіх славянскіх моў, у тым ліку і беларускай.

ЭТЫМАЛАГІЧНЫЯ эцюды, прысвечаныя фразеалагізмам *шарварку адрабляць, дарогу перасякерыць, плесці смаленага [смаловага, смольнага] дуба, глядзець на папавы сані, табаку важыць, следам за дзедам, ад дошчачкі да дошчачкі* — адна з самых яркіх старонак кнігі. Кожны эцюд — асобны артыкул, у якім відаць шырокая эрудыцыя, вялікая дасведчанасць аўтара: дасканалое веданне прац даследчыкаў айчыннага і замежнага мовазнаўства, фалькларыстаў, гісторыкаў, этымолагаў, умненне пранікаць ва ўнутраную форму слова, словазлучэння, у іх змест, раскрыць вобраз, што ляжыць у аснове фраземы.

Прафесар Янкоўскі — былы школьны настаўнік, шмат гадоў выкладчык вышэйшай навукальнай установы. Ён ведае цану добраму прыкладу, які нярэдка немагчыма замяніць шматслоўным апісаннем і тлумачэннем. Прыклады-фраземы, прыведзеныя ў кнізе, раскрываюць фразеалагічнае багацце беларускай мовы, хвалюць душу паэтычнасцю, трапнасцю.

Ніна ГАУРОШ, Тамара ТРЫПУЦІНА, дацэнты Мінскага педагогічнага інстытута імя Горкага.

ПАЭТ ПА ПРЫЗВАННЮ

АНАТОЛІУ ВЯРЦІНСКАМУ — 50 ГАДОУ

Споўнілася 50 гадоў Анатолю Вярцінскаму, вядомаму беларускаму паэту, чья творчасць стала своеасаблівай з'явай у сучаснай савецкай паэзіі. Гэты юбілей быў адзначаны выходам у свет яго новай кнігі паэзіі, пра якую, дарэчы, мы ўжо расказалі нашым чытачам у 43 нумары «Голасу Радзімы» за 1981 год. У прадмове да выдання адзначаецца, што паэт Анатолю Вярцінскі трывала ўвайшоў у літаратуру даволі позна. «Увайшоў, добра навастрэйшы пярэ на старонках раённых газет допісамі пра сябру, пра касавіцу, пра хлеба-нарыхтоўкі, пра ўсё, што было і будзе клопатамі звычайных працаўнікоў».

Мабыць, нездарма першая яго кніга называлася «Песня пра хлеб». І ва ўсіх астатніх — «Тры цішыні», «Чалавечы знак», «Час першых зорак», «Ветран», «З'яўленне», «Высокае неба ідэала» — адчуваецца гранічная публіцыстычная завостранасць, імкненне падумаць над фактам, адгукнуцца на падзею дня.

Журналіст па адукацыі, паэт па прызванню, Анатолю Вярцінскі ішоў у паэзію сваім уласным шляхам, не спрабуючы быць падобным на каго-небудзь з прызнаных майстроў. Вялікі жыццёвы вопыт — вучобу ў Беларускай дзяржаўным універсітэце сумяшчаў з работай у газетах — паклаў свой адбітак ужо на першыя яго вершы.

Нехта з крытыкаў трапна назваў паэзію Вярцінскага інтэлігентнай, маючы, відаць, на ўвазе адносіны яе аўтара да розных праяў сучаснасці, яго глыбокае пранікненне ў сутнасць падзей, асэнсаванне ім фактаў жыцця з аб'ектыўнасцю мастака, чыё сумленне не ведае кампрамісаў, майстарскае валоданне роднай мовай.

Урадзенец Лепельшчыны, сын простых сялян, Вярцінскі

з глыбокім пачуццём і сыноўняй удзячнасцю піша пра родную зямлю, пра яе людзей, якія столькі выпакутавалі ў час выпрабаванняў. Адметнай з'явай у сучаснай паэзіі пра мінулую вайну сталі яго вершы «Балада пра спаленую вёску і жывога пеўня», «Рэквіем па кожным чацвёртым...»

Анатолю Вярцінскі вельмі актыўны ў пошуках новых жанраў. Ён аўтар некалькіх казак-п'ес, якія з поспехам ідуць у Дзяржаўным тэатры лялек БССР. Часта выступае ў прэсе з артыкуламі, эсэ, інтэрв'ю.

Нястомны працаўнік, шукальнік яркіх паэтычных вобразаў, ён заклапочаны не толькі ўласнымі творчымі справамі. Стаўшы ў 1968 годзе літкансультантам Саюза пісьменнікаў БССР, Анатолю Вярцінскі кіруе гуртком юных літаратараў, дапамагае парадамі, падтрымлівае маладых аўтараў. А сёння ён на адказнай пасадзе сакратара Саюза: частыя сустрэчы, гутаркі з калегамі і чытачамі, паездкі... Але ўсё гэта не перашкаджае галоўнаму — няспынай творчай працы.

Таццяна АНТОНАВА.

Калі бываю ў Пружанах, абавязкова заходжу да гэтага цудоўнага чалавека. Вельмі ж цікава глядзець, як ён працуе. Некалькі гадзін магу сядзець побач і назіраць. Што гэта будзе — глянцкі жбан, спарыш ці міска?

Народнаму майстру Антону Рыгоравічу Такарэўскаму пайшоў восьмы дзесятак. Усё жыццё ён займаецца ганчарствам. Славянца ягоная чорная глянцкая і задымленая кераміка не толькі на Беларусі, неаднаразова экспанавалася яна на ўсесаюзных міжнародных выстаўках. НА ЗДЫМКАХ: патомны ганчар А. Такарэўскі; вось яна, цудоўная чорная кераміка. Тэкст і фота І. КУРМАНОВІЧА.

У нас, у камсамольцаў юных,
Усё, здавалася, пье —
Мы ставілі ў вялізнай пуні
Спектаклі першыя свае.

У кожнага былі заданні.
Хто коўдры зносіў з паўсяла,
Бо з гэтых коўдраў дамацканых
Заслона нашая была.

Так у адным з вершаў Пятрусь Броўка ўспамінаў першыя гады Савецкай улады ў роднай вёсцы на Віцебшчыне і неадольную прагу ведаў, імкненне да мастацтва, што ахапіла гады мільёны людзей. Вялікі Кастрычнік карэнным чынам змяніў не толькі палітычнае, сацыяльна-эканамічнае, але і культурнае жыццё нашага народа. Дзеці і ўнукі тых сялян, што народзіліся ў першыя навучыліся пісаць сваё імя і прозвішча, робяць навуковыя адкрыцці, ствараюць раманы, апавесці, вершы, якія чытаюць у краіне, у свеце. Шырыцца і набірае моцы мастацкая самадзейнасць, даўно адхінуўшы заслону з «коўдраў дамацканых».

Пра сённяшнюю Віцебшчыну, яе дасягненні і клопаты ў галіне культуры карэспандэнт «Голасу Радзімы» Валандзіна ТРЫГУБОВІЧ гутарыць з першым сакратаром абкома КПБ Сяргеем ШАБАШОВЫМ.

— Сяргей Міхайлавіч, калі ласка, спачатку некалькі лічбаў, каб можна было ўявіць сабе матэрыяльную аснову культурнай працы ў вобласці...

— Мы маем сёння 1 190 клубаў і Палацаў культуры, больш за 1 200 бібліятэк з кніжным фондам 14 мільёнаў тамоў. І будаўніцтва працягваецца. Так, за мінулыя пяцігодкі ў вобласці прыбыліся 45 клубаў. Не забывайцеся, што на сваіх памерах, зручнасці, афармленню яны пераўтвараюць папярэднія. У калектывах мастацкай самадзейнасці ўдзельнічае больш за 120 тысяч чалавек. 56 аматарскіх аб'яднанняў носяць званне народнага, гэта значыць па майстэрству выканання іх удзельнікі набліжаюцца да прафесійных спевакоў, танцораў, музыкантаў. У Віцебску, як вы ведаеце, працуе акадэмічны тэатр імя Я. Коласа, ёсць аддзяленні Саюзаў пісьменнікаў, мастакоў, архітэктараў Беларусі. Мы імкнемся, каб усе гэтыя творчыя сілы працавалі з натхненнем і поўнай самааддачай, бо тут зацікаўлена сацыяльна: асоба можа плённа раскрыць свае здольнасці, а грамадства набудзе духоўны каштоўнасці.

— Не маглі б вы прывесці прыклад таго, як у паўдзённым кантактуецца паміж сабой майстры мастацтва і прыхільнікі іх таленту?

— Калі ласка. У нашым абласным аддзяленні Саюза мастакоў амаль 30 членаў. Яны наладжваюць выстаўкі сваіх работ, якія актыўна наведваюць людзі розных узростаў. Вядома, можна там сустрэцца і пагаварыць з аўтарам.

Апошнім часам у нас сталі праводзіць Дні выяўленчага мастацтва, як правіла — вясной. Мастацтва сваімі творамі «прыходзіць» на прадпрыемства. І тут адбываецца шчырае, непасрэдняе гаворка. Людзі выказваюць розныя меркаванні, задаюць аўтару пытанні.

Гэта своеасаблівы абмен ведамі, актывізацыя пачуццяў. Падобная сустрэча можа адбыцца і ў майстэрні мастака, і ў школе, і ў любым горадзе ці вёсцы Віцебшчыны. Мы на практыцы пераканаліся ў карысці такіх мерапрыемстваў. Яны цікавяць людзей розных узростаў і прафесій, а мастакоў узбагачаюць веданнем жыцця, натхняюць на новыя творы, падказваюць сюжэты.

— Мне казалі, якім малюнічым было ў вас летась абласное свята мастацтва...

— Відовішча ўражвала! У шэсцях, канцэртах, тэатралізаваных пра-

шырокую сетку калектываў мастацкай самадзейнасці, не толькі добра наладжаныя гастрольныя паездкі прафесійных выканаўцаў, тэлевізары ў кожным доме, даступнасць літаратуры і да таго падобнае. Трэба яшчэ адпаведны эстэтычны і культурны ўзровень гэтага і вяскоўцаў, здольных зразумець і ацаніць мастацтва не спрошчанае, не прымітыўнае, а разлічанае на нізкі густ. Таму сваю мэту мы, партыйныя работнікі і дзеячы культуры, бачым перш за ўсё ў належным выхаванні падрастаючага пакалення. Год ад году ўсё больш папулярным становіцца заняткі музыкой, у агульнаадукацыйных школах уводзяцца факультатывы па мастац-

аплату работы кіраўнікоў. А самі ўдзельнікі колькі свайго вольнага часу ахвяруюць на рэпетыцыі і канцэрты!

— Абсалютна не згодзен з вашым тэзісам. Лічу самадзейнасць вельмі дзейным сродкам культурнага развіцця. І яе масавы размах у нашай краіне якраз і з'яўляецца сведчаннем таго, што такая форма правядзення вольнага часу вельмі падабаецца людзям. Вы кажаце, «ахвяруюць на рэпетыцыі і канцэрты», а не звяртаеце ўвагу на другі бок сітуацыі — людзі маюць радасць ад гэтага. Ім прыемна сабрацца разам, развучаць новую песню ці танец, пераадоўваць нейкае сваё няўмельства ці «супраціўленне матэрыялу», а потым дасканала і шчыра паказаць уласнае майстэрства перад знаёмымі, сябрамі. Разумеецца, рэалізуючы здольнасці, чалавек мацнее, расце як асоба. І звярніце ўвагу, як добразычліва рэагуе зала на выступленні артыстаў-амацараў. Да прафесіяналаў звычайна ставіцца больш крытычна і патрабавальна. Псіхалагічна гэта зразумела. Бо самадзейным выканаўцам можа стаць практычна кожны, хто надзелены нейкімі здольнасцямі ад прыроды і імкнецца іх развіваць. Вось гэты стымул да самаўдасканалення, прыцягальны прыклад для іншых, я лічу найбольш каштоўным у мастацкай самадзейнасці. А развіваць прафесійнае мастацтва, выхоўваць масавага гледача ці слухача, зразумела, таксама трэба абавязкова на сучасным узроўні.

— Якая праблема ў галіне культурнага будаўніцтва Віцебшчыны стаіць найбольш востра, турбуе вас?

— Кадры. Сёння да работніка культуры прад'яўляюць такія патрабаванні, што ён павінен быць проста ўніверсалам. Мала энтузіязму, умення кантактаваць з людзьмі, падахоўваць іх на агульную справу. Патрэбны глыбокія прафесійныя веды, арганізатарскія здольнасці, працавітасць, абаяльнасць, нястомнасць... Пераલી якасцей можна працягваць доўга. А без усяго гэтага работнік культуры не зможа выконваць сваёй непасрэднай функцыі — весці за сабой людзей. У вобласці працуе вялікі атрад інтэлігенцыі — звыш 20 тысяч інжынераў, аграномаў, заатэхнікаў, урачоў, настаўнікаў... Магутная сіла! Але ж ёй трэба ўмець карыстацца. У апошнія гады папулярныя сталі розныя аб'яднанні па інтарэсах, якія ствараюцца пры клубах і Палацах культуры. Там, дзе работнікі культуры ўмелыя і аператыўныя, такія аб'яднанні на грамадскіх пачатках цудоўна вядуць спецыялісты розных профіляў. Маючы перад сабой праблему кадраў, мы імкнемся на Віцебшчыне вырашыць яе за кошт больш мэтанакіраванага адбору абтэурэнтаў у вышэйшыя навучныя ўстановы культуры і навучнікаў у сярэднія. Дарчы, мы маем у Віцебску і Наваполацку музычныя вучылішчы, у 14 раёнах у міжшкольных вучэбна-вытворчых камбінатах стварылі групы культурна-асветнай работы, каб як мага раней выявіць людзей са схільнасцямі да такой дзейнасці і паспрыць іх развіццю. Робіцца ў гэтым кірунку шмат чаго іншага, бо народная мудрасць траіпа сцвярджае: не хлебам адзіным жыве чалавек.

КУЛЬТУРА ВІЦЕБШЧЫНЫ: УЧОРА І ЗАЎТРА

ПЕСНЯ АКРЫЛЯЕ ДУШУ

ШАБАШОУ Сяргей Міхайлавіч нарадзіўся ў 1923 годзе ў вёсцы Драгуны Аршанскага павета. З сялян. Скончыў Магілёўскі педагагічны інстытут, вышэйшую партыйную школу пры ЦК КПСС. У Вялікую Айчынную вайну быў удзельнікам партызанскага руху ў Віцебскай вобласці. З кастрычніка 1944 года — на адказнай камсамольскай рабоце. З 1956 года — на партыйнай і гаспадарчай рабоце. У 1971 годзе выбраны першым сакратаром Віцебскага абкома КПБ. Неаднойчы выбіраўся дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР і БССР. Узнагароджаны ордэнамі і медалямі.

дстаўлення прынялі ўдзел некалькі тысяч чалавек. Гэта ўсё ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці вобласці, лепшыя з лепшых, бо за права трапіць на свята ў Віцебск ішло сур'езнае спаборніцтва. У малюнічым, касцюміраваным шэсці па гораду адных толькі духавых аркестраў было 15... А калі амаль пяцітысячны зводны хор выступаў у парку Мазурына, то захапленню слухачоў не было межы. Такія прыхільныя адносіны артыстаў-аматараў і іх паклоннікаў да абласнога свята мастацтва засведчылі мэтанакіраванасць мерапрыемства. Мяркую праводзіць яго штогод, але кожны раз надаваць нейкія іншыя павароты, афарбоўку, прыцягваць новых удзельнікаў. Напрыклад, асобна паказаць толькі дзіцячую мастацкую самадзейнасць ці толькі студэнцкую... Да 100-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы рыхтуем свята паэзіі ў Ляўках, дзе так плённа працавалася паэту. У ім прымуць удзел і цымбалісты Віцебшчыны, у папярэдніх падліках — 1,5 тысячы чалавек. Уяўляецца, які аркестр зайграе на беразе Дняпра, сярод ляўкоўскіх бяроз!

— Сяргей Міхайлавіч, але ж такое свята бывае не часта, а імкненне ўбачыць нешта цікавае, прыгожае, арыгінальнае жыве ў людзях штодзень, і яны хочучы мець такія сустрэчы ў сваім горадзе ці вёсцы.

— Жаданне слухнае і ажыццявімае. Каб яно здзейснілася ў кожнага чалавек, неабходна не толькі мець

ву. У мінулыя пяцігодкі мы мелі 45 музычных школ, у Новалукомлі пачала працаваць спецыялізаваная школа з аддзяленнямі музыкі, выяўленчага мастацтва, харэаграфіі. Восем тысяч хлопчыкаў і дзяўчынак вучыліся ў іх. На бліжэйшае пяцігоддзе намечана адкрыццё яшчэ 14 музычных школ (істотная дэталі — усё ў калгасах!), пліч мастацкіх і трох харэаграфічных. Як вы разумееце, лепшыя выпускнікі змогуць пайсці ў адпаведныя вышэйшыя навучныя ўстановы, але асноўная маса скарыстае набытыя ў такіх школах веды толькі для развіцця сваёй асобы, пашырэння ўласнай эрудыцыі. Працэс эстэтычнага выхавання працяглы, больш складаны, чым уяўляецца ў першае імгненне. Бо дзіця, якое вучыцца, скажам, у музычнай школе, у нечым выхоўвае і ўласных бацькоў, братоў, сясцёр і суседзяў-равеснікаў, спакваля фарміруе іх музычны густы. І ўжо не толькі экзатычныя цыганскія ансамблі збярэ ў сельскім клубе поўную залу, але і камерны аркестр знойдзе зацікаўленых слухачоў.

— Адрозніе ж пацікаўлюся вашым меркаваннем наконт суадносін прафесійнага і самадзейнага мастацтва. Можа, было б больш эфектыўна развіваць прафесійнае і выхоўваць разумнага, сур'езнага слухача ці гледача, пра якога мы толькі што гаварылі, чым ствараць тысячы самадзейных гурткоў і студый, траціць вялізныя сродкі на іх утрыманне, касцюмы,

ДА 100-ГОДДЗЯ НАРОДНЫХ ПІСЬМЕННІКАЎ

Тэатры і канцэртныя арганізацыі рэспублікі пачалі падрыхтоўку да маючых адбыцца ў будучым годзе юбілей Янкі Купалы і Якуба Коласа. Работа гэтая вядзецца ў двух напрамках: захаванне ў бягучым рэпертуары лепшых пастановак мінулых гадоў па творах Купалы і Коласа, а таксама падрыхтоўка новых спектакляў. Так, у юбілейным сезоне гледачы ўбачаць «Паўлінку» ў Дзяржаўным акадэмічным тэатры імя Я. Купалы, у Дзяржаўным тэатры музкамедыі БССР і ў Гродзенскім абласным драматычным тэатры «Раскіданае гняздо» — у тэатры імя Я. Купалы і Гродзенскім абласным. Рыхтуюцца да пастаноўкі опера «Новая зямля» Ю. Семянякі (тэатр оперы і балета), п'еса пра маладыя гады Купалы «Калыска чатырох чараўніц»

У. Караткевіча (тэатр юнага гледача), «Вайна вайне» Я. Коласа (Брэсцкі абласны драматычны тэатр); тэатралізаванае прадстаўленне «З майго лепанісу» па творах Коласа (Віцебскі абласны драматычны тэатр імя Якуба Коласа).

У рэпертуар канцэртных калектываў рэспублікі таксама ўключаны творы беларускіх кампазітараў на вершы Купалы і Коласа. Дзяржаўны народны аркестр БССР імя І. Жыновіча рыхтуе «Купальскія акварэлі» А. Мдзівані, паэму для аркестра «Купальская ноч» А. Залётнева. Дзяржаўны сімфанічны аркестр БССР выканае араторы «Памяці паэта» С. Каратэса, «Паэт» Д. Смольскага, «Паданне» У. Кандрусевіча, сюіту з балета «Выбранніца» Я. Глебава, фрагменты з опер «У пущах Палесся»

А. Багатырова, «Новая зямля» Ю. Семянякі.

Салісты Белдзяржфілармоніі выканаюць раманы і песні беларускіх кампазітараў на словы народных паэтаў, а чытальнікі рыхтуюць да паказу новыя праграмы па творах Купалы і Коласа — «Курган», «Людзьмі звацца», «Кветка шчасця».

Работу над стварэннем музычных твораў, прысвечаных юбілею, працягваюць А. Багатыроў, А. Мдзівані, Л. Шлег, В. Помазаў, У. Прохараў.

Падрыхтаваны да выпуску юбілейны альбом з дзвюх пласцінак з запісамі літаратурных твораў Купалы, Коласа, а таксама твораў беларускіх кампазітараў на вершы паэтаў у выкананні вядучых калектываў і салістаў рэспублікі.

У ПАМЯЦЬ АБ МІРОВІЧУ

Важкі ўклад у беларускую савецкую драматургію ўнёс Еўсцігней Міровіч. Творчая дзейнасць яго была звязана з Беларускім дзяржаўным акадэмічным тэатрам імя Янкі Купалы. Тут з вялікім поспехам прайшлі яго п'есы «Машэка», «Кастусь Каліноўскі», «Кар'ера таварыша Брызгаліна» і іншыя. У апошні перыяд свайго жыцця Е. Міровіч займаўся выхаваннем тэатральнай моладзі.

Нядаўна на будынку Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута была ўстаноўлена мемарыяльная дошка. На ёй пад барэльефным партрэтама вядомага майстра савецкага тэатральнага мастацтва словы: «У гэтым будынку працаваў народны артыст БССР, прафесар, драматург Еўсцігней Афінагавіч Міровіч — адзін з заснавальнікаў Беларускага дзяр-

жаўнага тэатральна-мастацкага інстытута».

НА ЗДЫМКУ: на адкрыцці мемарыяльнай дошкі выступае народная артыстка СССР Г. МАКАРАВА.

ПАРАШУТНЫ СПОРТ — ЗАХАПЛЕННЕ ГАМЯЛЬЧАН УСАВЫХ

Парашутны спорт стаў агульным захапленнем для ўсёй сям'і гамяльчан Усавых. Ён дапамагае ім і ў зямных справах: жыць «з адчуваннем палёту».

— Вядома, не ўсе зводзіцца да бязоблачнай романтикі. Парашутны спорт — цяжкая работа, якая патрабуе мужнасці, кемлівасці, выключнай рэакцыі, вынослівасці, нарэшце. Але романтика з намі заўсёды. І нават пасля дзесяткаў, соцень скачкоў, калі прытупляецца вастрыня ўсіх адчуванняў...

Так пачалі Усавы, сабраўшыся разам, калектыўны адказ на адно, на сутнасці, пытанне: што дае ім парашутны спорт?

— Самае цікавае пачынаецца ўсё ж не з першых скачкоў. Потым. Калі стараецца больш дакладна прызямліцца. Або ляжыць з затрымай раскрыцця парашута ў свабодным падзенні і круціць акрабатычныя фігуры: «колца», «зорачкі», «сняжынкi». А чаго варта парашутнае мнагабор'е, дзе мала скокнуць і прызямліцца, трэба спаборнічаць у бегу, плаванні, стральбе!.. Усякі раз сябе выпрабаўваеш: на што ты шчырэ здольны? Дзе твая вышыня?

Нарэшце, спаборніцтвы на лепшы вынік ідуць сярод членаў сям'і. Сёння лідзіруе Мікалай. На адным з апошніх чэмпіянатаў краіны ён стаў пераможцам у мнагабор'і. Яму наступае на пяткі Валеры, яго імя — сярод чэмпіёнаў рэспублікі.

— Справа нават не ў рэкордах. Ці варта цяпер гаварыць, як гэта добра — жыць з адчуваннем палёту. Той, хто займаецца спортам, рэдка хварэе, менш стамляецца, больш самастойны і самакрытычны.

— Ужо з таго моманту, як ты надзеў парашут і сеў у самалёт, пачынаецца асаблівы адлік часу. У свабодным падзенні скорасць палёту — да 50 метраў у секунду. А трэба паспець выканаць цэлы каскад фігур. Гэты трэнж дапамагае потым умела распараджацца і рабочым, і вольным часам на зямлі. Скачкі вучаць спяшацца, але без мітусні.

Чаму парашутыстамі сталі ў сям'і ўсе, адказаць ім няпроста. Але пачалося з бацькі, у мінулым лётчыка. Ён нярэдка

браў на аэрадром дзяцей. І вось якія вывады яны там для сябе зрабілі:

— Кожны павінен сказаць у жыцці якое-небудзь сваё — няхай адно! — слова. А тут ёсць магчымасць нават «напісаць» яго на такім блакітным аркушы, як неба. Чаго сумнявацца? Да таго ж, толькі цвёрда стаяць на зямлі — гэта ўсё роўна, што трымаць у руках сініцу, а жураўля трэба шукаць у небе!

Пачуўшы гэтыя словы, Усавы-старэйшы ўсміхаюцца. Таму што памятаюць аб сумненнях малодшых. Быў час, калі Мікалай лічыў сапраўдным спортам толькі воднае пола, Юрый — акадэмічнае веславанне, Святлана — лыжы, а Валеры рыхтаваўся стаць спартсменам-коннікам... Але ўсё ж бацькоўскае «захапленне» мела рашаючы ўплыў.

— Сям'я можа ствараць унутры сябе, вакол сябе магутнае сілавое поле, калі ёсць адна агульная для ўсіх страсць. Тады ёсць пра што пагаварыць, і заўсёды — цікава...

Гэта Юрый прымяняе ў размове свае электратэхнічныя веды. Яны тут да месца. Атмасфера ў сям'і Усавых сапраўды асаблівая. Акрыляючая. І хоць сёння Усавы-старэйшыя ўсё радзей з'яўляюцца на лётным полі — гады бяруць сваё, а ўрач, які дапускае да палётаў, строга — у душы яны, несумненна, застаюцца парашутыстамі. Мікалай Сямёнавіч часта судзіць спаборніцтвы па парашутнаму спорту. Ён заслужаны трэнер БССР, выхавальца многіх спартсменаў, ся-

род якіх Уладзімір Лукомскі — рэкардсмен свету, член зборнай каманды парашутыстаў краіны. А Вера Антонаўна нават агарод развяла тут, ля мяжы аэрадрома, амаль за два дзесяткі кіламетраў ад горада. У свабодных гадзіны корпаецца на градах, пакуль дзеці лятаюць. Усё ж бліжэй да іх. Бліжэй да неба.

Не без уплыву Усавых парашутны спорт у Гомельскім аэрадроме становіцца захапленнем сямейным. Парамі лятаюць Сяргей і Галіна Давыдавы, Аляксандр і Вольга Сярапавы, Сяргей і Галіна Дзеравяжкіны...

...Свядома ці не, але нават у час гутаркі Усавы размясціліся, як парашутысты, што робяць «колца» ў паветры. Так і «луналі» разам, працягаючы адзін аднаму рукі дапамогі, дапаўняючы і ўдакладняючы кожны адказ.

Жывуць яны ў новым доме на вуліцы Старачарнігаўскай. Але мала сказаць: пад адным дахам. Калі ўспомніць, што ёсць у парашутыстаў-акрабатаў нумар, дзе адразу некалькі чалавек скачуць з адным парашутам, то правільней будзе так: жыццё Усавых — пастаянны палёт пад адным імклівым купалам.

Віктар ЖУК.

НА ЗДЫМКАХ: за мінуту да скачка. На борце самалёта — браты Мікалай, Юрый і Валеры УСАВЫ (злева направа); бацька Мікалай УСАУ; маці Вера Антонаўна; жонка Валерыя — Святлана, медсястра паліклінікі хуткай дапамогі. Фота аўтара.

ПАХ ЧАБАРОВЫ

Музыка У. БУДНІКА Словы К. КІРЭНКІ

ВЕСЕЛА

Не пры-лу-ма-ю са-ма, што са
мною ада-ры-ла-ся: працы сёння йшла да-моў і зла-
ро-гізбі-ла-ся, Мне б ісці ка-ля ра-кі, — я ж пай-
шла дуб-ро-вай, га-ла-ву ма-ю кру-жыў
прыпеў: Дm
пах ча-ба-ро-вы. Я і-шла ўсе ды і-шла, аж па-
куль ста-мі-ла-ся, і не ве-да-ла са-ма, як з іг-
ла-сем стрэ-ла-ся. А іг-насьжа — ён са-мною ды та-
хі су-ро-вы.. Не кру-жы ты га-ла-вы.

1. 2. Am E7 Am D A

пах ча-ба-ро-вы. 2. Хлопец/пах чабаровы.

Не прыдумаю сама,
Што са мною здарылася:
З працы сёння йшла дамоў
І з дарогі збілася.
Мне б ісці каля ракі, —
Я ж пайшла дубровай,
Галаву маю кружыў
Пах чабаровы.

Прыпеў:

Я ішла ўсё ды ішла,
Аж пакуль стамілася,
І не ведаю сама,
Як з ігнасем стрэлася.
А ігнась жа — ён са мною
Ды такі суровы...
Не кружы ты галавы,
Пах чабаровы!

Хлопец глянуў на мяне —
Я аж здрыганулася.
Але што са мною! Чаму
Да яго схінулася!
І чаму так мілы мне
Прывітання словы!
Кружыць, кружыць галаву
Пах чабаровы!

Прыпеў.

Што скажу матулі я,
Як часінай позная
Я з'яўлюся перад ёй,
Ласкавай і грозная.
Што скажу, схавая як
Водар той дубровы!
Я ж у хату прынясла
Пах чабаровы...

Прыпеў.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.